

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ELSŐ SZEKCIO

VARGA SÁNDOR ÉS MÁSONK kontra MAGYARORSZÁG

(Kérelmek sz. 39734/15. és két másik kérelem)

ÍTÉLET

3. Cikk (anyagi jogi) • Embertelen vagy megalázó büntetés • Életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés, 40 év után kötelező kegyelmi eljárással, a 3. Cikk szempontjából hiányzó *de facto* csökkenthetőség

35. Cikk 1. pont • A hazai jogorvoslati lehetőségek kimerítése • A kérelmezőktől nem várható el az alkotmányjogi panasz eljárás lefolytatása • „Alkotmányosság” vagy „megfelelőség” kérdései nem merülnek fel, mivel a feltételes szabadságra bocsátást kizáró életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés része az alkotmányos jogrendnek

STRASBOURG

2021. június 17.

A jelen ítélet az Egyezmény 44. Cikk 2. pontjában foglalt körülmények beálltával válik véglegessé. Szerkesztési változtatások lehetségesek.

A Varga Sándor és Mások kontra Magyarország ügyben,
az Emberi Jogok Európai Bírósága (Első Szekció) az alább felsorolt személyek részvételével, Kamaraként tartott ülésén:

Ksenija Turković, *Elnök*,
Krzysztof Wojtyczek,
Carlo Ranzoni,
Gilberto Felici,
Erik Wennerström,
Raffaele Sabato,
Ioannis Ktistakis, *bírák*,

és Renata Degener, *Szekció Jegyzőkönyv-vezető*,

az alábbiak figyelembevételével:

négy magyar állampolgár, Varga Sándor úr, K. Á. úr, I. K. úr, és Rostás Henrik úr („a kérelmezők”) Magyarország ellen, az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről szóló Egyezmény 34. Cikke alapján 2013. szeptember 16-án (39734/15., 35530/16. és 26804/18. számon) benyújtott kérelmei;

döntés arról, hogy a 3. Cikk alapján benyújtott kérelmekről értesítik a magyar kormányt („a Kormány”), és a kérelmeket egyebekben elfogadhatatlannak nyilvánítják;

a felek észrevételei;

döntés arról, hogy elfogadják a Kormány kifogását azzal kapcsolatban, hogy az ügyet Tanács tárgyalja;

a Szekció Elnökének döntése, mellyel Carlo Ranzoni urat jelölte ki *ad hoc* bíróként (az Egyezmény 26. Cikkének 4. pontja és a Bíróság Szabályzatának 29. § 1. (a) pontja), mivel Paczolay Péter úr, a Magyarország tekintetében választott bíró nem vett részt az ügygel kapcsolatos ülésen (Szabályzat 28. § 3. pont);

2021. május 18. napján zárt tanácskozáson,

a fenti napon kelt alábbi ítéletet hozza:

BEVEZETŐ

1. Az ügyek a kérelmezők olyan életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésére vonatkoznak, melybe kizárt a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége. A kérelmezők azt kifogásolták, hogy hogy ítéletük embertelen és megalázó büntetést tartalmaz, amely sérti az Egyezmény 3. Cikkét.

THE FACTS

2. A kérelmezők adatait a melléklet tartalmazza.

3. A Kormányt Tallódi Z. úr, az Igazságügyi Minisztérium alkalmazottja képviselte.

4. A felek előadása alapján a tényállás a következőképpen foglalható össze.

I. VARGA ÚR (AZ “ELSŐ KÉRELMEZŐ”)

5. A Budapest Környéki Törvényszék 2012. szeptember 7-én a kérelmezőt - a Büntető Törvénykönyv 47/A. § (1) és (3) bekezdése alapján - négy ember nyereségvágyból, előre kitervelten elkövetett emberölés és bünszervezetben elkövetett többrendbeli fegyveres rablás miatt feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte.

6. A Fővárosi Ítéltábla 2015. február 3-án megváltoztatta a bűncselekmény minősítését, és megállapította, hogy a bünszervezet feltételei nem teljesülnek, mivel a nyolc vádlott közül csak kettő, a felperes és annak élettársa cselekedetei voltak hosszabb időn keresztül szervezettek és összehangoltak. Az Ítéltábla helybenhagyta a kérelmezőre vonatkozó ítéletet.

7. 2015. április 30-án a kérelmező az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. tv. (a továbbiakban: “Alkotmánybíróságról szóló törvény”) 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be a Fővárosi Ítéltábla ítélete ellen, többek között arra hivatkozva, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárására vonatkozó alaptörvényi rendelkezések alkotmányellenesek. Az eljárás jelenleg az Alkotmánybíróság előtt van folyamatban (IV/01159/2015. sz. ügy).

II. K.Á. ÚR (A “MÁSODIK KÉRELMEZŐ”) ÉS K.I. ÚR (A “HARMADIK KÉRELMEZŐ”)

8. 2013. augusztus 6-án a Budapest Környéki Törvényszék a kérelmezőket hat személy, köztük egy négy és fél éves gyermek különös kegyetlenséggel, faji csoporthoz való tartozásuk miatt, bünszervezetben, különös kegyetlenséggel, előre kitervelten elkövetett emberölésért, valamint több, ehhez kapcsolódó bűncselekmény (fegyveres rablás, löfegyverrel való visszaélés) miatt feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélküli életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte.

9. 2015. május 8-án a Fővárosi Ítéltábla a kérelmezőket további bűncselekményekben (négyrendbeli személyi szabadság megsértése) találta bűnösnek, és helybenhagyta a kérelmezők ítéletét. Felülvizsgálati kérelmet követően az ítéletet a harmadfokú bírósággént eljáró *Kúria* 2016. január 12-én helybenhagyta.

10. 2016. április 11-én a második kérelmező az Alkotmánybíróságról szóló törvény 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be az ítélet

ellen. 2016. április 28-án a harmadik kérelmező az Alkotmánybíróságról szóló törvény 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be.

11. Az eljárás mindkét ügyben folyamatban van.

III. ROSTÁS ÚR (A “NEGYEDIK KÉRELMEZŐ”)

12. 2014. január 6-án a Fővárosi Törvényszék a felperest több emberen különös kegyetlenséggel, nyereségvágyból elkövetett emberölés kísérlete, valamint több rendbeli rablás és testi sértés miatt a feltételes szabadlábra bocsátás lehetősége nélküli életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte. A Fővárosi Ítéltábla 2014. október 3-án helybenhagyta a kérelmezőre vonatkozó ítéletet. A kérelmező nem élt alkotmányjogi panasszal az ítélet ellen.

RELEVÁNS JOG ÉS JOGGYAKORLAT

13. Magyarország Alaptörvényének releváns rendelkezései a következők:

Szabadság és felelősség IV. cikk

„(1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

(2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.”

14. Az Alkotmánybíróságról szóló törvény 2012. január 1-jén hatályos szövege a következőképpen rendelkezik:

26. §

„(1) Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulhat az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán

- a) az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és
- b) jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

(2) Az (1) bekezdéstől eltérően, az Alkotmánybíróság eljárása az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja ... alapján kivételesen akkor is kezdeményezhető, ha

- a) az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül, bírói döntés nélkül következett be a jogsérelem, és
- b) nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló jogorvoslati eljárás, vagy a jogorvoslati lehetőségeit az indítványozó már kimerítette.”

27. §

„Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés

a) az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és

b) az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.”

15. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (1999. március 1-től a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvénnyel történt hatályon kívül helyezésig, 2013. június 30-ig hatályos szövege) a következőképpen rendelkezett:

A szabadságvesztés

40. §

„(1) A szabadságvesztés életfogytig vagy határozott ideig tart.”

...”

Feltételes szabadságra bocsátás

47/A. §

“(1) Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ítéletében meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja.

(2) Ha a bíróság a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét nem zárja ki, annak legkorábbi időpontját legalább húsz évben, ha az életfogytig tartó szabadságvesztést olyan bűncselekmény miatt szabta ki, amelynek büntethetősége nem évül el, legalább harminc évben határozza meg.

(3) A feltételes szabadságra bocsátás lehetősége a következő bűncselekmények esetén zárható ki: ha a bűncselekményt személy vagy dolog elleni erőszakkal követik el, az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása [139. § (1) bekezdés], a rombolás súlyosabban minősülő esete [142. § (2) bekezdés], a népirtás [155. § (1) bekezdés], az apartheid [157. § (1) és (3) bekezdés], a polgári lakosság elleni erőszak súlyosabban minősülő esete [158. § (2) bekezdés], a bűnös hadviselés (160. §), a nemzetközi szerződés által tiltott fegyver alkalmazása [160/A. § (1) bekezdés], a hadikövet elleni erőszak súlyosabban minősülő esete [163. § (2) bekezdés], az emberölés súlyosabban minősülő esetei [166. § (2) bekezdés], az

emberrablás súlyosabban minősülő esetei [175/A. § (3) és (4) bekezdés], az emberkereskedelem súlyosabban minősülő esetei [175/B. § (5) bekezdés], a közveszélyokozás súlyosabban minősülő esete [259. § (3) bekezdés], a terrorcselekmény [261. § (1) bekezdés], a légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedési vagy tömeges áruszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítése súlyosabban minősülő esete [262. § (2) bekezdés], a zendülés súlyosabban minősülő esetei [352. § (3) és (4) bekezdés], az előljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak súlyosabban minősülő esetei [355. § (5) bekezdés], a harcászaltség veszélyeztetése súlyosabban minősülő esete [363. § (2) bekezdés], a parancsnoki köteleességszegés (364. §) és a kibúvás a harci köteleesség teljesítése alól (365. §).

16. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (2013. július 1-jén hatályos szövege) vonatkozó rendelkezései a következőket tartalmazzák:

A szabadságvesztés

34. §

„A szabadságvesztés határozott ideig vagy életfogytig tart.”

Az életfogytig tartó szabadságvesztés

41. §

„(1) Életfogytig tartó szabadságvesztés azzal szemben szabható ki, aki a bűncselekmény elkövetésekor a huszadik életévét betöltötte....”

Feltételes szabadságra bocsátás az életfogytig tartó szabadságvesztésből

42. §

„Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ítéletében meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja.”

17. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló, 2014. évi LXXII. sz. törvénnyel módosított 2013. évi CCXL. törvény 2015. január 1. napján hatályos szövege a következőképpen rendelkezik:

A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kötelező kegyelmi eljárása

46/A. §

„(1) A feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt esetben e törvény rendelkezései alapján hivatalból kegyelmi eljárást (a továbbiakban: kötelező kegyelmi eljárás) kell lefolytatni.

(2) A kötelező kegyelmi eljárás lefolytatása nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt vagy az arra jogosult más személy az általános szabályok szerint kegyelmi kérelmet nyújtson be vagy az arra jogosult hivatalból kegyelmi eljárást kezdeményezzen.”

46/B. §

„(1) Az elítéltet fogva tartó bv. intézet értesíti az igazságügyért felelős minisztert, ha az elítélt a szabadságvesztésből negyven évet kitöltött.

(2) A bv. intézet az (1) bekezdés szerinti értesítést megelőzően nyilatkoztatja az elítéltet arról, hogy a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatásához hozzájárul-e. Az (1) bekezdés szerinti értesítéshez az elítélt hozzájáruló nyilatkozatát, a hozzájárulás megtagadásáról szóló nyilatkozatát, vagy ha az elítélt a nyilatkozattételt megtagadja, az erről kiállított jegyzőkönyvet mellékelni kell.

(3) Az elítélt hozzájárulásának hiánya esetén, vagy ha az elítélt a nyilatkozattételt megtagadja, a kötelező kegyelmi eljárás nem folytatható le.”

18. A Szegedi Ítéltábla 2014. április 3-án az előtte egy harmadik személy ellen folyamatban lévő büntetőeljárásban arra hivatkozva kérte az Alkotmánybíróságtól az 1978. évi IV. törvény (a régi Büntető Törvénykönyv) 47/A. § (1) bekezdése és a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (új Büntető Törvénykönyv) 42. §-ának feltételes szabadságra bocsátás nélküli életfogytig tartó szabadságvesztésre vonatkozó rendelkezéseinek alkotmányossági vizsgálatát, hogy ezek a rendelkezések sértették az Egyezmény 3. Cikkét. Időközben a Parlament elfogadta a 2014. évi LXXII. törvényt, amely módosította a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényt, bevezetve az életfogytig tartó szabadságvesztést töltő személyekre vonatkozó kötelező kegyelmi eljárást. A jogszabály-módosításokra tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kérelem alapjául szolgáló jogszabályi keretek megváltoztak, és az eljárást 2015. január 20-án mint tárgytalant megszüntette.

19. A *Kúria* 2015. június 11-én hozta meg BfV.II.1812/2014/7. számú ítéletét egy harmadik fél, M. L. felülvizsgálati kérelme alapján, akit a Kúria a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv. 47/A. § bűncselekmény elkövetésekor hatályos szövege alapján feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélkül életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt. Felülvizsgálati kérelmében M.L. a Bíróság ítélezési gyakorlatára hivatkozva azzal érvelt,

hogy a negyven év letöltése után kötelező kegyelmi eljárás – ahogyan azt a 2013. évi CCXL. tv. bevezette – nem orvosolta az Egyezmény 3. cikkének megsértését. Annak megállapítására kérte a *Kúriát*, hogy esetében a feltételes szabadságra helyezésének a huszonöt év letöltése után lehetséges. A *Kúria* a következőket állapította meg:

„A Büntető Törvénykönyv 47/A. § bűncselekmény elkövetésekor hatályos szövege szerint az eljáró bíróságnak kellett megállapítania a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy kizárnia a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét. A fentiekre tekintettel az Egyezmény megsértése orvosolható azáltal, hogy a jogerős ítéletből elhagyják a feltételes szabadságra bocsátás kizárására való utalást, és meghatározzák a feltételes szabadságra bocsátásra való jogosultság legkorábbi időpontját.”

A szóban forgó ügyben a *Kúria* azt állapította meg, hogy a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja negyven év.

20. A *Kúria* 2015. június 11-i ítéletét követően a *Kúria* Büntető Kollégiumának vezetője jogegységi eljárást kezdeményezett. A *Kúria* 2015. július 1-jén hozta meg a 2014. évi LXXII. törvény által módosított 2013. évi CCXL. törvény 47/A. § alkalmazhatóságára vonatkozó 3/2015. számú Büntető jogegységi határozatot. A határozat az alábbi szövegrészeket tartalmazta:

“Az életfogytig tartó szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátás kizárásának lehetősége az alkotmányos jogrend része, amelynek – törvényi előfeltételek megvalósulása esetén történő – bírósági alkalmazását nemzetközi szerződés nem tiltja.

...

Indokolás

...

Az EJEK által a 73593/10. számú kérelem folytán, *Magyar László kontra Magyarország* ügyben hozott ítéletének 3. rendelkezése megállapította, hogy az Egyezmény 3. cikkét megsértették.

...

Az EJEK ebben az ügyben nem a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés elkövetésekor és elbíráláskor egyaránt hatályos Btk. 47/A. §-át (illetve a jelenleg hatályos Btk. 42. §-át) vizsgálta, és minősítette, hanem az életfogytig tartó szabadságvesztésre vonatkozó további szabályozást.

Kétségtelen az is, hogy az EJEK nem vizsgálta - értelemszerűen még nem is vizsgálhatta - a 2013. évi CCXL. törvény (Bv.tv.) - 2014. évi LXXII. törvény 109. §-ával, 2014. december 31-i hatállyal beiktatott s ekként 2015. január 1-jén hatályba lépett - 46/A-46/H. §-a szerinti rendelkezéseit ...

Ehhez képest nyilvánvaló, hogy az EJEK nem vizsgálta a Btk. és a 2013. évi CCXL. tv. ezen rendelkezéseinek együttes szabályozását sem.

VARGA SÁNDOR ÉS MÁSONK kontra MAGYARORSZÁG ÍTÉLET

Ebból pedig nem vonható arra következtetés, hogy a meglévő szabály önmagában véve egyezményértőnek tekintendő.

...

Az EJEK döntése jelen esetben nem azt állapította meg, hogy az eljáró bíróságok által alkalmazott valamely jogszabály hanem azt, hogy a szabályozás ellentétes az Egyezménnyel.

...

Ebból egyedül az következik, hogy egy egyezményértőnek nem minősített jogszabályi rendelkezés alkalmazása során az EJEK döntés alapulvételével kell eljárni.

A már kifejtettek szerint az EJEK nem azt a büntetőtörvényi rendelkezést vizsgálta és tartotta egyezményértőnek, amelynek alapján a perbíróság az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásával egyidejűleg ítéletében kizárta a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét.

Az EJEK nem az adott büntetés kiszabhatóságát, hanem végrehajtásának szabályait bírálta, amelyeken változtatni nem jogalkalmazói, hanem jogalkotói feladat.

Tény azonban, hogy az EJEK döntése és a felülvizsgálat időpontjában jogerősen kiszabott szabadságvesztés végrehajtása folyt, s időközben megváltozott a végrehajtás – EJEK által kifogásolt – módja.

...

Az EJEK döntése szabályozásbeli hiányosság miatt értékelte egyezményértőnek a támadott jogerős ítéletet. Ennek megváltoztatására, az Egyezmény rendelkezésével harmóniát teremtő megoldásra nem a bíróság, hanem a magyar állam jogalkotása lehet képes. A már hivatkozott 2014. évi LXXII. törvény Bv. törvényt módosító rendelkezései a nemzetközi emberi jogi szerv által hiányoltaknak tettek eleget.

...

Az EJEK esetjogi értékelése az Egyezmény 3. Cikkének megsértését azért állapította meg, mert a vizsgálatának időpontjában fennálló hazai szabályozás éppen a kegyelmi eljárás során nem kötelezte a hatóságokat arra, hogy a kegyelmi kérelem elítelt általi benyújtásakor megvizsgálják a fogva tartás fenntartásának törvényes büntetőtani indokok alapján fennálló igazolhatóságát.

Az EJEK értékelés tehát nem egy pozitív (létező) és a bíróság által alkalmazott törvényi rendelkezést sérelmezett, hanem egy szabályozási hiányt ítelt egyezményértőnek. Olyan feltételrendszer előírását hiányolta, amelynek az ítéletet követően, a büntetés-végrehajtás során kell érvényesülnie.

Az EJEK tárgyalt döntésében kimondott egyezményértésre a jogalkotás a hiányosság megszüntetésének szándékával válaszolt, mert bevezette azt a kötelező kegyelmi eljárást, amelyet minden tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt tekintetében alkalmazni kell, függetlenül attól, hogy az 1978. évi IV. törvény vagy a hatályos Btk. alapján ítélték életfogytig tartó szabadságvesztésre, és zárták ki a feltételes szabadságra bocsátásból.

A beállott jogállapot elválaszthatatlanná tette a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazásának elrendelését lehetővé tevő általános részi anyagi szabályok és a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési eljárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv.tv) együttes értékelését, amelynek egyezmény konformitását az EJEK nem vizsgálta, és azt helyette magyar bíróság nem is teheti meg. Magyar bíróság az Alaptörvény, az 1978. évi IV. törvény, a hatályos Btk. és - az Alkotmánybíróság által kétségbe nem vont - (Bv.tv-t érintő) törvénymódosítás alapján, a törvényi előfeltételek teljesülése mellett az életfogytig tartó szabadságvesztést a feltételes szabadságra bocsátás egyidejű kizárásával nemzetközi szerződésbe ütközés nélkül kiszabhatja.

Fogalmilag kizárt ugyanis, hogy egyezményesértő legyen az a döntés, amely a hatályos jogot, s egyben az EJEK által el nem bíralt, egyezményesértőnek nem ítelt, és az Alkotmánybíróság által megengedett szabályt alkalmazza.”

A JOG

I. A KÉRELMEK EGYESÍTÉSE

21. Tekintettel arra, hogy a kérelmek tárgya hasonló, a Bíróság helyénvalónak tartja, hogy azokat együttesen, egyetlen ítéletben vizsgálja meg.

II. AZ EGYEZMÉNY 3. CIKKÉNEK ÁLLÍTÓLAGOS MEGSÉRTÉSE

22. A kérelmezők azt kifogásolták, hogy a 2015-től hatályos új kötelező kegyelmi eljárás értelmében az életfogytiglani büntetésük *de facto* csökkenthetetlen maradt, ami sérti az Egyezmény 3. Cikkét, amely a következőképpen szól:

„Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni.”

A. Elfogadhatóság

1. A hazai jogorvoslati lehetőségek kimerítése

(a) A felek előadásai

23. Az első, a második és a harmadik kérelmező tekintetében a Kormány előadta, hogy a kérelmezők által kezdeményezett alkotmánybírósági eljárás még folyamatban van. Ezért kérték a Bíróságot, hogy az Egyezmény 35. cikkének 1. pontja alapján nyilvánítsa a kérelmeket elfogadhatatlannak a hazai jogorvoslatok kimerítésének elmulasztása miatt.

24. A negyedik kérelmező tekintetében a Kormány azt kérte, hogy a Bíróság nyilvánítsa elfogadhatatlannak a kérelmet a hazai jogorvoslati lehetőségek kimerítésének elmulasztása miatt, mivel a kérelmező nem nyújtott be alkotmányjogi panaszt a Fővárosi Ítéltábla ítélete ellen az

Alkotmánybíróságról szóló törvény 26. vagy 27. §§ alapján. A Kormány álláspontja szerint, ha a kérelmező alkotmányjogi panaszt nyújtott volna be, az Alkotmánybíróság kötelezhette volna a büntetőbíróságot, hogy az alkotmányos követelményeknek megfelelően új ítéletet hozzon. E hazai jogorvoslat hatékonyságát illetően a Kormány hivatkozott a Bíróság *Mendrei kontra Magyarország* ügyben 2018. július 5-én a kérelem elfogadhatóságával kapcsolatban hozott határozatára ((határozat), no. 54927/15, 2018. június 19.).

25. A kérelmezők azzal érveltek, hogy az alkotmányjogi panasz nem jelentett hatékony jogorvoslatot az ügyükben.

26. Az első kérelmező felhívta a Bíróság figyelmét arra, hogy panasza benyújtása óta nem történt előrelépés az Alkotmánybíróság előtt folyamatban lévő ügyében.

27. A második és harmadik kérelmező előadta, hogy Magyarország Alaptörvénye tartalmazza a feltételes szabadságra bocsátás nélküli életfogytiglani szabadságvesztést, és az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre az alkotmányos normák, azaz az Alaptörvény rendelkezéseinek alkotmányossági felülvizsgálatára.

28. A kérelmezők hivatkoztak az Alkotmánybíróság 2015. január 20-án kelt határozatára is (lásd a fenti 18. pontot) annak bizonyítására, hogy az Alkotmánybíróság elutasította az ügyben való határozathozatalt. Azzal is érveltek, hogy az Alkotmánybíróság előtt a kérelmezők jogszabályt nemzetközi szerződéssel való összeegyeztethetlensége miatt nem támadhatnak meg, és így a büntetőeljárásban hozott jogerős ítéletet sem támadhatják meg ezen az alapon.

(b) A Bíróság mérlegelése

29. Az Egyezmény 35. Cikkének 1. pontjában foglalt, a hazai jogorvoslatok kimerítésére vonatkozó szabály előírja, hogy azok, akik egy Állammal fennálló jogvitájukat a Bíróság elé kívánják vinni, először a hazai jogrendszer által biztosított jogorvoslati lehetőségeket vegyék igénybe. Következésképpen a Magas Szerződő Felek mentesülnek az alól, hogy a Bíróság előtti eljárásokban cselekedeteikért vagy mulasztásaikért még azt megelőzően felelősségre vonják őket, mielőtt lehetőségük lett volna arra, hogy az ügyeket saját jogrendszerük keretében oldják meg. Ezen szabály azon – az Egyezmény ezzel szoros összefüggésben álló 13. cikke is tükrözött – feltételezésen alapul, hogy a hazai jogrendszer olyan hatékony jogorvoslatot biztosít, amely képes érdemben rendezni az Egyezmény alapján felmerült panaszokat, és ezekre megfelelő jogorvoslatot nyújtani. Ez fontos aspektusa annak az elvnek, hogy az Egyezmény által létrehozott védelmi mechanizmus az emberi jogokat védő hazai eljárásokhoz (lsd. *Ananyev and Others v. Russia*, nos. 42525/07 and 60800/08, 93. pont, 2012. január 10.).

30. A Bíróság hivatkozik a *Vučković és társai kontra Szerbia* ((előzetes kifogás) [NK], 17153/11. sz. és 29 további ügy, 69-77. pont, 2014. március 25.) ügyben kifejtett, a hazai jogorvoslatok kimerítésére vonatkozó általános elvekre.

31. Amennyiben a jogrendszerek alkotmányos védelmet biztosítanak az alapvető emberi jogok és szabadságok számára, elvileg a sértett egyén feladata, hogy megállapítsa, meddig terjed ez a védelem, és lehetővé tegye a hazai bíróságok számára, hogy jogértelmezés útján fejlesszék tovább e jogokat (lsd. *Vinčić and Others v. Serbia*, nos. 44698/06 és 30 további ügy, § 51, 2009. december 1.)

32. A Bíróság már vizsgálta a magyar Alkotmánybíróság hatáskörét, és megállapította, hogy az Alkotmánybíróság az Alkotmánybíróságról szóló törvény 26. § (1) bekezdése és a 27. § alapján akkor végez vizsgálatot, ha a sérelem az Alaptörvénnyel állítólagosan ellentétes jogszabály bírósági eljárásban történő alkalmazása miatt merült fel (26. § (1) bekezdés), vagy ha a sérelmet az Alaptörvénnyel állítólagosan ellentétes bírósági döntés okozta (27. §), valamint az Alkotmánybíróságról szóló törvény 26. § (2) bekezdése alapján, ha a jogsérelem közvetlenül az alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének hatályosulása folytán következett be, feltéve, hogy más jogorvoslati lehetőség nincs (lsd. *Mendrei*, hiv. fent és *Szalontay v. Hungary* (határozat) no. 71327/13, 2019. március 12.).

33. A jelen ügyben a Kormány azzal érvelt, hogy az Alkotmánybírósági eljárás hatékony jogorvoslatot biztosít a kérelmezők számára akár a jogerős bírósági ítéletek, akár az alapul szolgáló jogszabályi rendelkezés alkotmányosságának megtámadása révén. A Bíróság ugyanakkor megjegyzi, hogy az Alkotmánybíróságról szóló törvény vonatkozó rendelkezései csak abban az esetben teszik lehetővé alkotmányjogi panaszt, ha az egyén álláspontja szerint valamely jogszabályi rendelkezés vagy bírói döntés összeegyeztethetetlen az Alaptörvény valamely rendelkezésével.

34. A feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nélküli életfogytig tartó szabadságvesztésről azonban kifejezetten rendelkezik az Alaptörvény (lásd a fenti 13. pontot), és a *Kúria* álláspontja szerint a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárása az alkotmányos jogrend része volt (lásd a fenti 20. pontot). Következésképpen nem lehet azt állítani, hogy akár a bírósági ítéletek, akár a büntető törvénykönyvnek a kérelmezők ügyében alkalmazott rendelkezései tekintetében "alkotmányossági" vagy az Alaptörvénnyel való összeegyeztethetőségi kérdések merülnének fel. Ilyen körülmények között a Bíróság úgy véli, hogy a Kormány által hivatkozott alkotmányjogi panasz nem jelentett hatékony jogorvoslatot a kérelmezők sérelmeinek orvoslására.

35. A fenti megfontolásokra tekintettel a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kérelmezőknek az Egyezmény 3. Cikke szerinti panaszai nem utasíthatók el az Egyezmény 35. Cikkének 1. és 4. pontjai alapján a hazai

jogorvoslati lehetőségek kimerítésének elmulasztása miatt. Ezért a Bíróság elutasítja a Kormány erre vonatkozó előzetes kifogásait.

2. A hat hónapos határidő betartásának kérdése

36. A Bíróság emlékeztet arra, hogy a hazai jogorvoslatok kimerítésének hiányára vonatkozó kifogással ellentétben, amelyet az alperes Kormánynak kell előterjesztenie, a Bíróság nem tekinthet el a hat hónapos szabály alkalmazásától pusztán azért, mert a Kormány nem terjesztett elő erre vonatkozó előzetes kifogást (lsd. *Blečić v. Croatia* [NK], no. 59532/00, 68. pont, ECHR 2006-III).

37. A hat hónapos határidő általában a hazai jogorvoslati lehetőségek kimerítése során hozott jogerős határozat meghozatalának időpontjától kezdődik. Mindazonáltal már korábban megállapításra került, hogy a hat hónapos határidő önmagában nem alkalmazható a folyamatot képező tényállásokra. Ez azért van így, mert ha a jogsértés folyamatos, a határidő minden nap újra kezdődik, és csak a helyzet megszűnése után kezdhető a hat hónapos határidő lejártának számítása (lsd. *Varnava and Others v. Turkey* [NK], nos. 16064/90 és 8 további eset, 157 és 159. pontok, ECHR 2009, további hivatkozásokkal).

38. A Bíróság megjegyzi, hogy a jelen ügyben az első kérelmezőt 2015. február 3-án ítélték el, és 2015. augusztus 1-jén nyújtotta be kérelmét a Bírósághoz. A második és harmadik kérelmezőre vonatkozó ítéletet a *Kúria* 2016. január 12-én helybenhagyta, és 2016. június 15-én nyújtották be kérelmüket a Bírósághoz. Ezért az első, a második és a harmadik kérelmező az ügyekben hozott jogerős hazai határozatokat követő hat hónapon belül nyújtotta be kérelmét. A negyedik kérelmezőt azonban 2014. október 3-án ítélték el, és csak 2018. május 28-án nyújtotta be panaszát a Bírósághoz, tehát lényegesen több mint hat hónappal a jogerős hazai ítéletet követően.

39. Mindazonáltal egyértelmű, hogy a kérelmezők által kifogásolt állapot nem szűnt meg, mivel mindannyian jelenleg is életfogytiglani büntetésüket töltik, amely csak szabadulásuk után szűnik meg. A helyzetet tehát folyamatosnak kell tekinteni. Ilyen körülmények között a Bíróság nem vonhatja le azt a következtetést, hogy a negyedik kérelmező határidőn túl nyújtotta be kérelmét.

3. Következtetés

40. A Bíróság megállapítja továbbá, hogy a kérelmezők panaszai nem nyilvánvalóan alaptalanok az Egyezmény 35. Cikke (3) bekezdésének a) pontja értelmében, illetve más okból sem elfogadhatatlanok. Ezért azokat elfogadhatónak kell nyilvánítani.

B. Érdemi kérdések

1. A felek előadásai

(a) A kérelmezők

41. A kérelmezők azzal érveltek, hogy *de facto* megfosztották őket a szabadságuk visszanyerésének tényleges lehetőségétől, még akkor is, ha a Bíróság *Magyar László kontra Magyarország* ügyben hozott ítéletét (73593/10. sz., 2014. május 20.) követő jogszabály-módosítások kötelező kegyelmi eljárást vezettek be abban az esetben, ha az elítélt személy negyven év szabadságvesztés büntetést töltött le. Álláspontjuk szerint a kegyelmi eljárás nem jelentett elegendő garanciát a büntetésük csökkentésére, egyrészt, mert csak a büntetés negyven évének letöltése után volt alkalmazható, ami nem felelt meg a Bíróság által meghatározott feltételeknek, másrészt, mert ez tisztán önkényes döntés volt, amely nem felelt meg az objektivitás és a kiszámíthatóság követelményeinek.

42. A kérelmezők azt is előadták, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés nem igazolható legitim büntetőpolitikai indokokkal, mivel nem nyújt pozitív ösztönzőket az elítélteknek, és ennek következtében - a gyakorlatban - kizárja a rehabilitációt.

43. A kérelmezők álláspontja szerint életfogytig tartó szabadságvesztést csak akkor lehet kiszabni, ha maximum huszonöt év letöltése után biztosítva van a büntetés felülvizsgálatára vonatkozó eljárás.

(b) A Kormány

44. A Kormány azt állította, hogy a Bíróság *Magyar László* ügyben hozott ítéletét (lásd fent) követően új jogszabály – a 2014. évi LXXII. törvény – született, mely kötelező kegyelmi eljárást vezetett be az életfogytig tartó büntetést töltő elítéltekre vonatkozóan. Az új jogszabály lehetővé tette a szabadságvesztés esetleges megszüntetését. Az új jogszabály szerint a kötelező kegyelmi eljárás során a hatóságoknak, a Kegyelmi Bizottságnak, az elítélt által az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésből negyven év szabadságvesztés letöltése után meg kell vizsgálnia, hogy a szabadságvesztés büntetés továbbra is indokolt-e. A Kormány azzal érvelt, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlatában semmi sem utal arra, hogy az életfogytiglani szabadságvesztésre ítéltnek az Egyezmény értelmében joguk van a büntetésük bírósági felülvizsgálatára.

45. A Kormány értelmezése szerint, amikor a magyar jogalkotó a kötelező kegyelmi eljárás határidejét negyven évben határozta meg, a Bíróság a hasonló panaszra vonatkozó *Törköly kontra Magyarország* ügyben hozott elfogadhatósági határozatára támaszkodott ((határozat), no. 4413/06, 2011. április 5.). A Kormány továbbá azzal érvelt, hogy a negyvenéves időtartam elsősorban az életfogytig tartó szabadságvesztés megtorló szakaszának felel meg, és arányos a bűncselekmény

körülményeihez képest. Ezen túlmenően a negyvenéves határidő lejártá előtt a kérelmezők élhettek az általános kegyelmi eljárás lehetőségével is, amely különleges elbírálást érdemlő rendkívüli körülmények fennállása esetén biztosította számukra a szabadlábra helyezés lehetőségét.

46. A kötelező kegyelmi eljárással kapcsolatban a Kormány rámutatott arra, hogy az elítéltek a büntetés megkezdésétől tisztában vannak a szabadulás feltételeivel. A jogszabály előírta, hogy megfelelően figyelembe kell venni az elítélt személyben a rehabilitáció felé vezető úton bekövetkezett változásokat és fejleményeket. A jogszabály meghatározta azokat az elemeket is, amelyeket a Kegyelmi Bizottságnak a kötelező kegyelmi eljárás során meg kellett vizsgálnia, és ezek az elemek megegyeztek azokkal, amelyeket a büntetés-végrehajtási bírának kellett értékelniük, amikor a nem életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésre ítélték feltételes szabadságra bocsátásáról döntöttek. Az elítélt személyt a Kegyelmi Bizottság véleményéről is értesítették, ezáltal tájékoztatták a szabadlábra helyezésről szóló döntés alapjául szolgáló indokokról.

47. A kegyelmi eljárás eljárási elemeit illetően a kormány azzal érvelt, hogy a *T.P. és A.T. kontra Magyarország* ügyben hozott ítéletben (37871/14. és 73986/14. sz., 49. pont, 2016. október 4.) az eljárási garanciák hiányára vonatkozó megállapítások idő előttiék, mivel még nem folytattak le ilyen eljárást.

2. A Bíróság mérlegelése

48. A *T.P. és A.T. kontra Magyarország* ügyben hozott ítéletben (hiv. fent) az életfogytig tartó szabadságvesztés és a negyven év szabadságvesztés után kötelezően alkalmazandó kegyelmi eljárás volt az elsődleges vizsgálat tárgya. Ebben az ítéletben a Bíróság úgy döntött, hogy az a tény, hogy a kérelmezők csak az életfogytig tartó szabadságvesztésük negyvenedik évének letöltése után remélhették szabadlábra helyezését a kötelező kegyelmi eljárás formájában, elegendő volt annak megállapításához, hogy az új magyar szabályozás nem biztosította a kérelmezők életfogytig tartó szabadságvesztésének tényleges csökkenthetőségét. Ez a tényező, valamint az eljárás második részében az új jogszabályban előírt megfelelő eljárási biztosítékok hiánya arra készítette a Bíróságot, hogy megállapítsa az Egyezmény 3. Cikkének megsértését (ibid., 50. pont).

49. A Bíróság megjegyzi, hogy a Kormány által felhozott érvek hasonlóak a *T.P. és A.T. kontra Magyarország* ügyben (hiv. fent) már vizsgált és elutasított érvekhez. A Kormány nem hivatkozott olyan új körülményekre, amelyek arra késztenék a Bíróságot, hogy eltérjen korábbi megállapításaitól, mely szerint a kérelmezők életfogytig tartó büntetése az Egyezmény 3. Cikke szempontjából nem tekinthető csökkenthetőnek.

50. Ennél fogva az említett rendelkezést megsértették.

III. AZ EGYEZMÉNY 41. CIKKÉNEK ALKALMAZÁSA

51. Az Egyezmény 41. Cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ha a Bíróság az Egyezmény vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek megsértését állapítja meg és az érdekelt Magas Szerződő Fél belső joga csak részleges jóvátételt tesz lehetővé, a Bíróság – szükség esetén – igazságos elégtételt ítél meg a sértett félnek.”

A. Kár

52. Az első és a negyedik kérelmező nem nyújtott be kérelmet ezen a jogcímen. A Bíróság ezért nem ítél kártérítést.

53. A második és harmadik kérelmező fejenként 5.000 Eurót követelt nem vagyoni kár jogcímen.

54. A Kormány vitatta ezeket a követeléseket.

55. A második és harmadik kérelmező esetében a Bíróság álláspontja szerint a jogsértés megállapítása a kérelmezők által elszenvedett bármilyen nem vagyoni kár tekintetében elegendő elégtétel, ennél fogva ezen a jogcímen a Bíróság nem ítél meg kártérítést (lsd. *T.P. és A.T. kontra Magyarország* hiv. fent 54. pont).

B. Költségek és kiadások

56. Az első és a negyedik kérelmező nem terjesztett elő követelést ezen a jogcímen.

57. A második és a harmadik kérelmező fejenként 2.000 Eurót követelt a Bíróság előtt felmerült költségek és kiadások megtérítése fejében. Ezek az összegek megfelelnek az ügyvédjük által kiszámlázott díjnak, valamint a költségeknek.

58. A Kormány vitatta ezeket a követeléseket.

59. Követelés híján a Bíróságnak az első és a negyedik kérelmező tekintetében nem kell költségtérítésről határoznia. A második és harmadik kérelmező vonatkozásában, tekintettel a Bíróság birtokában lévő iratokra és ítélkezési gyakorlatára, a Bíróság indokoltnak tartja, hogy a Bíróság előtti eljárásra együttesen 2.000 Euró összeget ítéljen meg számukra.

C. Késedelmi kamat

60. A Bíróság megfelelőnek véli, hogy a késedelmi kamat alapjául az Európai Központi Bank által megállapított marginális hitelkamat láb szolgáljon, amelyhez három százalékpontot kell hozzáadni.

A FENTIEK ALAPJÁN A BÍRÓSÁG EGYHANGÚLAG,

1. *Úgy dönt*, hogy egyesíti a kérelmeket;
2. *Kijelenti*, hogy a kérelmek elfogadhatók;
3. *Megállapítja*, hogy megsértették az Egyezmény 3. Cikkét;
4. *Megállapítja*, hogy a jogsértés megállapítása a második és harmadik kérelmező által elszenvedett nem vagyoni kár tekintetében elegendő elégtétel;
5. *Megállapítja*
 - (a) hogy az alperes Állam az ítéletnek az Egyezmény 44. Cikk 2. pontja szerinti jogerőre emelkedésétől számított három hónapon belül az alábbi összegek alperes állam valutájára a fizetés időpontjában átszámított ellenértékét fizesse meg a második és harmadik kérelmezőnek:
2.000 Euró (kétezer Euró), plusz a második és harmadik kérelmezőre ezzel kapcsolatban kiszabható valamennyi adó, költségtérítés jogcímén;
 - (b) hogy a fent említett három hónapos időszak lejáratára és a kiegyenlítés közötti időtartamra egyszerű kamatként az Európai Központi Bank által megállapított marginális hitelkamat láb szolgál, amelyhez három százalékpontot kell hozzáadni;
6. *Elutasítja* a kérelmezők igazságos elégtétel iránti egyéb igényét.

Készült angol nyelven, kihirdetve írásban 2021. június 17. napján, a Bíróság Szabályainak 77. § 2. és 3. pontja alapján.

Renata Degener
Jegyzőkönyv-vezető

Ksenija Turković
Elnök

MELLÉKLET

AZ ESETEK LISTÁJA

Szám.	Kérelm sz.	Az eset megnevezése	Benyújtva	A kérelmező szül. éve	Képviselő
1	39734/15	Varga Sándor kontra Magyarország	2015/08/01	VARGA Sándor 1981	KADLÓT Erzsébet
2	35530/16	K.Á. és K.I. kontra Magyarország	2016/06/15	K.Á. 1967 K.I. 1976	JÓZSA Edina Eszter
3	26804/18	Rostás kontra Magyarország	2018/0528	ROSTÁS Henrik 1987	KADLÓT Erzsébet